

ТЕМИ ОТ МЕДИИТЕ

10.09.2012 г.

Важни обществено-икономически и политически теми

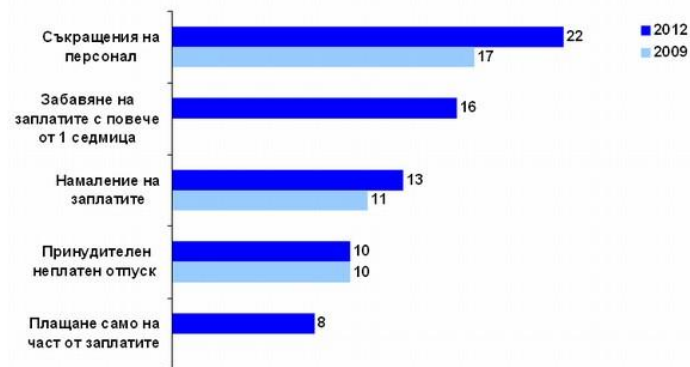
[Вестник Класа](#)

✓ Една десета от работещите се опасяват от предстоящи съкращения на работното си място

http://www.klassa.bg/news/Read/article/211491_%D0%95%D0%B4%D0%BD%D0%B0+%D0%B4%D0%B5%D1%81%D0%B5%D1%82%D0%B0+%D0%BE%D1%82+%D1%80%D0%B0%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B5%D1%89%D0%B8%D1%82%D0%B5+%D1%81%D0%B5+%D0%BE%D0%BF%D0%B0%D1%81%D1%8F%D0%B2%D0%B0%D1%82+%D0%BE%D1%82+%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%8F%D1%89%D0%B8+%D1%81%D1%8A%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F+%D0%BD%D0%B0+%D1%80%D0%B0%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%BD%D0%BE%D1%82%D0%BE+%D1%81%D0%B8+%D0%BC%D1%8F%D1%81%D1%82%D0%BE

22% от заетите българи заявяват, че в последните 2-3 месеца във фирмата/ учреждението, в което работят, е имало съкращения на персонал. Данните са от национално-представително проучване ТНС БСС по темата „Последиците от кризата върху работещите и фирмите”, проведено по поръчка на вестник „Класа”.

Във фирмата/ предприятието (отдела), в която работите, случиха ли се някои от следните неща – в последните 2-3 месеца?

Данните сочат ръст в дела на работещите българи, в чиито местоработи е имало съкращения на персонал в сравнение с предишното издание на изследването от 2009 г. Преди 3 години делът на българите, които съобщаваха за съкращаване на щатове на работните си места, беше с около 5 процентни пункта по-нисък от тазгодишния.

Най-много свидетели на намаляване на работните места във фирмите, в които работят, откриваме сред работещите в частни фирми, сред живеещите в малките и областните градове, както и сред българите със средно и по-ниско образование.

А кои от тези неща очаквате да се случат във Вашата фирма / предприятие / отдел в следващите 2-3 месеца?

Забавянето при изплащането на заплатите е друг вид негативна последица от кризата върху фирмите. 16% от работещите българи споделят, че в последните 2-3 месеца са изпитали неудобството да не си получат заплатите навреме. Най-висок е делът на потърпевшите от забавянето на заплащанията в частните фирми, в областните градове, както и сред заетите с основно и по-ниско образование.

Около една десета от българите (13%, без значителна промяна спрямо данните от 2009 г.) заявяват, че в последните няколко месеца работодателят им е прибегнал до намаляване на заплатите с цел справяне с трудната икономическа ситуация. Работещите със средно образование са най-потърпевшите от намаляване на трудовите възнаграждения – 17% от тях са с по-ниски заплати поради кризата.

В принудителен неплатен отпуск в последните месеци са излезли около десет процента от работещите у нас – предимно работещите в частния сектор, работещите над 55-годишна възраст, както и заетите с по-ниски възнаграждения – тези с личен месечен доход под 250 лв.

Въпреки по-високия дял от българите, които са преживявали съкращения на работните си места в сравнение с началото на кризата (2009 г.), голяма част от работещите се надяват най-тежката ситуация на работните им места вече да е в миналото. 11% от заетите заявяват, че очакват съкращения във фирмите, в които работят в близко бъдеще. Този процент е значително по-нисък от опасенията от закриване на работни места, регистрирани преди 3 години. През 2009 г. делът на притесняващите се от предстоящи съкращения беше двойно по-висок от днешния – 21%.

Делът на притесняващите се от разпускане в принудителен неплатен отпуск днес също е значително по-нисък от измереното през 2009 г. – 6% спрямо 14% преди 3 години.

Малко под една десета от заетите също така споделят опасения от забавяне на заплащанията или от частично (непълно) изплащане на заплатите.

Изследването е проведено през първите дни на месец август, национално представително е и обхваща 1008 избиратели чрез пряко интервю по домовете. Един процент от извадката отговаря на 58 хиляди души, максималното стандартно статистическо отклонение при 50-процентните дялове е $\pm 3\%$. Методиката е сравнима с всички ежемесечни редовни сондажи на ТНС ББСС в България от 1992 година.

✓ АТИС стимулира икономиката и зелената енергия

http://www.klassa.bg/news/Read/article/211472_%D0%90%D0%A2%D0%98%D0%A1+%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BC%D1%83%D0%BB%D0%B8%D1%80%D0%B0+%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D1%82%D0%B0+%D0%B8+%D0%B7%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%B0+%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D1%80%D0%B3%D0%B8%D1%8F

Страните от Азиатско-тихоокеанския регион, обединени в организацията за Азиатско-тихоокеанско икономическо сътрудничество, в това число САЩ, Русия и Китай ще

се договорят за мерки за стимулиране на икономическия растеж и за насърчаване на зелената енергия, предаде Ройтерс, цитирана от БНТ. В документа страните ще изразят безпокойство от крехкото състояние на световната икономика, глобалната безопасност на храните и нарастващите признаци на протекционизъм. Двайсет и едната членки на АТИС са се съгласили и да намалят митата за внос на така наречена зелена технология. Става дума за 54 стоки, свързани с опазването на околната среда и въвеждането на зелена енергия, чиито вносни мита ще бъдат намалени до не повече от 5 % до 2015 г., в това число оборудване за възобновяема енергия, за третиране на отпадъци и за наблюдение на околната среда.

Въпреки сушата, поразила САЩ и Русия и станала повод за намаляване на добива на някои култури там, страните от АТИС няма да ограничават износа на храни и ще подчертаят значимостта на отворените пазари, които ще гарантират надеждни хранителни доставки. Русия и Япония пък подписаха споразумение за работа по план за предприятие за втечнен природен газ на руското Тихоокеанско крайбрежие на стойност 7 милиарда евро.

АТИС взима решенията си чрез консенсус, но те не са обвързващи. Влиянието ѝ обаче нараства в момент, когато това на Европа намалява. В страните от АТИС живее 40 % от населението на планетата. Там е съсредоточено 54 % от икономическото производство и 44 % от търговията в света, посочва Ройтерс.

✓ Плевнелиев поиска от кабинета ясни разчети за вдигането на заплатите

http://www.klassa.bg/news/Read/article/211495_%D0%9F%D0%BB%D0%B5%D0%B2%D0%BD%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D0%B5%D0%B2+%D0%BF%D0%BE%D0%B8%D1%81%D0%BA%D0%B0+%D0%BE%D1%82+%D0%BA%D0%B0%D0%B1%D0%B8%D0%BD%D0%B5%D1%82%D0%B0+%D1%8F%D1%81%D0%BD%D0%B8+%D1%80%D0%B0%D0%B7%D1%87%D0%B5%D1%82%D0%B8+%D0%B7%D0%B0+%D0%B2%D0%B4%D0%B8%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D0%B5%D1%82%D0%BE+%D0%BD%D0%B0+%D0%B7%D0%B0%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D1%82%D0%B8%D1%82%D0%B5

Президентът Росен Плевнелиев настоя правителството да представи ясни разчети за увеличаването на доходите, планирано за догодина. Държавният глава присъства в неделя на старта на 62-та Международна колоездачна обиколка на България в качеството си на патрон на състезанието.

По повод намеренията на правителството за увеличение на част от доходите в бюджетния сектор, държавният глава заяви, че е за повишаване на учителските заплати, защото по неговите думи това е достойно. Той подкрепи и увеличаването на пенсиите „с обирание на инфлацията, натрупана от последното им увеличение през юли 2009 г.“.

По отношение на останалите възнаграждения, за чието вдигане се изказаха редица ресорни министри през последните дни, президентът изрази резерви. Според него е необходимо да се посочат източниците на финансиране и приоритетите.

Аз не мога да преценя, нито ще съм този човек, който ще каже: „Увеличавайте с 20 лева или с 50 лева заплатите на

всички в сектор „Сигурност“, каза Плевнелиев и посочи, че там работят 110 000 човека – „в МВР, в армията, ДАНС и други институции“.

По повод годишнината от преврата на 9 септември 1944 г. държавният глава изрази притеснението си от опитите за реабилитация на комунистическия режим.

„Виждам и се притеснявам от опитите, които се правят в последно време, за реабилитиране на комунистическия режим, Тодор Живков - баща на нацията, човек от народа“, каза Плевнелиев. По неговите думи режимът в България е създал тоталитарна държава, фалирал е на три пъти страната и е „произвел няколко национални предателства“.

Президентът коментира и напрежението в отношенията ни с Македония.

„Очаквам македонските политици с конкретни действия и доказателства да стартират инициативи и да посочат новия европейски подход, който декларираха миналата седмица“, заяви държавният глава.

По думите на Плевнелиев България е добър приятел и е първата държава, която е признала Македония, и ние със сигурност сме една от най-добронамерените държави и добри съседи, които Македония е имала и ще има.

В събота Росен Плевнелиев изпрати писмо на македонския си колега Георге Иванов, с което поиска „конкретни доказателства, че се намираме на нова фаза на развитие в отношенията“ между двете държави. В писмото българският държавен глава припомня категоричната си позиция, споделена по време на последната среща на двамата в Белград – че България няма да прави компромис с историята и няма да допусне подмяна на историческите факти.

Плевнелиев заявява още, че бъдещето на двете държави в обединена Европа трябва да даде сила и увереност, че България и Македония могат да честват заедно исторически събития и да почитат личностите от миналото, каквато е и препоръката на Европейския парламент от 14 март 2012 г.

По повод на 62-та колоездачна обиколка на България, Плевнелиев заяви, че планираме по Дунавската стратегия да направим дунавски панорамен път – велоалея по цялото протежение на Дунав. „Представете си това какъв ефект ще има и върху регионалната икономика“, завърши президентът.

[Вестник Капитал daily](#)

✓ По-добри под условие

http://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/bulgaria/2012/09/09/1902952_po-dobri_pod_uslovie/

България се класира на 62-о място по конкурентоспособност от общо 144 страни в света според годишния доклад на Световния икономически форум (СЕФ) Global Competitiveness Report. За последната година страната се изкачва с 12 позиции, като постига най-доброто си класиране, откакто е включена в изготвянето на индекса. Начело на класацията остава Швейцария, следвана от Сингапур и Финландия (виж таблицата).

Макроикономически двигател

Според данните за 2012 г. общият резултат на България се е повишил от 4.2 до 4.3 (при максимум 7), като за последната година е отчетено подобряване на резултатите и в трите основни направления фактори, по които се класират държавите (виж карето). Основната заслуга за преместването в класирането спрямо останалите държави обаче е подобряването на представянето по отношение на макроикономическата стабилност – по този показател страната се изкачва от 46-о място през 2011 г. до 31-о за 2012 г. "Промяната е свързана с добрите показатели за управлението на държавния дълг, ниския бюджетен дефицит (-2.1%), нивото на националните спестявания (25% от БВП), сравнително ниската инфлация (3.4%) и др.", отчитат от Центъра за икономическо развитие (ЦИР), който е официален партньор на СЕФ за България.

Положително развитие е отчетено и по отношение на ефективността на пазара на труда, по който показател България се изкачва от 56-о на 49-о място. Същевременно обаче все по-голяма част от представителите на бизнеса посочват като един от основните проблеми пред дейността си липсата на квалифицирана работна ръка, особено на служители, отговарящи на нуждите на бизнеса. От своя страна анализаторите отбелязват сред проблемите в тази област ниската производителност на труда, липсата на сътрудничество между работодатели и служители, както и подценяването на професионалния мениджмънт.

Ефективността на пазара на стоки също като цяло се подобрява (от 86-о до 83-о място), като фактор за това е намаляването на процедурите за стартиране на бизнес. И в тази сфера обаче не липсват забележки, като негативни оценки получават фактори като на ефективността на антимонополната политика и нелоялната конкуренция на местния пазар.

Още червени лампи

Зад на пръв поглед добрите новини обаче се забелязват и някои тревожни сигнали. Така например бизнесът в страната продължава да понася негативи заради корупцията, организираната престъпност, неефективната съдебна система и наличието на твърде много бизнес регулации. Всъщност корупцията заедно с неефективната администрация остават начело на списъка с най-големите предизвикателства пред фирмите в страната. Все по-голяма част от мениджърите на компании посочват сред основните пречки пред дейността си и липсата на адекватна инфраструктура за правене на бизнес (виж графиката). Сред препоръките на авторите на доклада са ускоряване на въвеждането на електронното правителство, по-прозрачна политика, подобряване на партньорството с неправителствения сектор и бизнеса, както и подобряване на работата на съдебната система.

Сравнение с резултатите от доклада за 2008 г. пък показва, че, реално погледнато, от началото на кризата основните проблеми, с които бизнесът трябва да се справя, остават непроменени – високи равнища на корупция, тромава съдебна система, неефективни държавни институции.

Именно институциите са и показателят, по който България се класира най-назад сред включените в изследването страни – 108-о място от общо 144 държави. Слабото представяне е особено ясно изразено по отношение на ефективността на

съдебна система, по който показател страната заема едно от последните места в класацията – 122-о. Негативни са и оценките по отношение на организираната престъпност и разпространението на корупционни практики. Реално погледнато, страната влошава представянето си в близо половината подпоказатели, включени в тази група. Сред най-осезаемите спадове е този по отношение на тежестта на множество бизнес регулации – показател, по който България отстъпва от 86-о до 109-о място в класацията.

Година на спадове

Въпреки отчетеното от Световния икономически форум подобрене в представянето на България през 2012 г. далеч не всички международни класации поставят страната в толкова добра светлина. Така например в публикуван в началото на юни доклад за страните в преход от американската организация Freedom House посочват, че България е една от шестте държави от ЕС (заедно с Литва, Румъния и Словакия, Унгария и Чехия), в които през последните 5 години се наблюдава упадък на демокрацията. Основните проблеми пред страната, които авторите на доклада посочват, всъщност не се различават съществено от изброените от СЕФ предизвикателства – корупция и неефективната съдебна система. От организацията изготвят демократичен индекс, чиито стойности варират от 1 до 7, като с 1 се отбелязва най-високата степен на демократичен прогрес, а със 7 – най-ниската. Според наблюденията на анализаторите от Центъра за либерални стратегии, който е местният партньор на Freedom House за България, от 2008 г. насам общият резултат на страната се влошава, като за 2012 г. стойността му е 3.14 при 3.07 за 2011 г. Понижението през последната година се дължи на влошаване на резултата в категориите "Избирателен процес" и "Юридическа рамка и независимост". Авторите на доклада изтъкват, че заплахите пред независимостта на съдебната система се увеличават, а междувремежно липсва движещ импулс за продължаване на борбата с корупцията. Основните предизвикателства пред правителството за 2012 г. остават ефективното управление на публичните разходи, както и мерките за справяне с организираната престъпност и корупцията.

В началото на 2012 г. пък от международната фондация Heritage също отчетоха спад в представянето на България в годишния им Индекс на икономическата свобода (Index of Economic Freedom). Според резултатите от последното издание на индекса страната отстъпва с една позиция спрямо класирането си от 2011 г. до 61-о място. Резултатът ѝ се понижава от 64.9 до 64.7 пункта, като спадът е отражение на влошаването на ситуацията по отношение на свободата от корупция, правителствените разходи и бизнес свободата, отбелязват авторите на доклада. В рамките на Европа България заема 27-а позиция от общо 43 страни, отчитат от Heritage.

✓ По-малко, но по-ефективни

http://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/bulgaria/2012/09/09/1902884_po-malko_no_po-efektivni/

Всеки зает в икономиката добавя с 3.3% повече брутна стойност през второто тримесечие на 2012 г. спрямо същия период на миналата година. Заетите обаче са с почти 97 хиляди души по-малко на годишна база. Това показват предварителните данни на Националния статистически институт (НСИ) за производителността на труда, заетите лица и отработеното време. Обяснението може да бъде, че когато по-малко хора работят, обикновено те са по-производителни. Има обаче и други фактори като инвестициите и управлението на предприятията, които също влияят върху производителността.

И сам воинът е воин

Броят на заетите е намалял с 2.8% до 3.396 млн. души през второто тримесечие на 2012 г. спрямо същия период на миналата година. С 2.7% по-малко са и отработените от тях часове - общо 1.418 млрд. за второто тримесечие на годината. Въпреки това обаче има реален ръст на производителността, тъй като всеки работещ произвежда с 3.3% повече брутна добавена стойност. Интересен факт е и че брутният вътрешен продукт е нараснал с 0.5% на годишна база през второто тримесечие на 2012 г. според предварителните данни на НСИ, въпреки че заетите са по-малко. Някои сектори обаче са по-производителни от други.

Производителността е най-висока в промишлеността. Там всеки зает добавя средно 6.220 млн. лв. брутна стойност по текущи цени. За сравнение, общо за икономиката на всеки зает се падат 4.482 млн. лв. брутна добавена стойност, но в промишлеността по принцип трудът е по-производителен, тъй като в него е съсредоточен повече капитал. Най-малко пък е нараснала добавената стойност от работещ в услугите – половин процентен пункт.

Добрите новини

Фактът, че по-малко хора вършат повече работа, всъщност е лоша новина за пазара на труда. За да си позволят това обаче, работодателите вероятно са инвестирали. "Няма как да се запази ниво на продукция с по-малко хора, без да има инвестиция", обясни макроикономистът Лъчезар Богданов от Industry Watch. Той добави, че сценарият мечта е да има лек ръст на заетостта, придружен с инвестиции, които да доведе до значителен ръст на производителността на труда. За да постигнат компаниите обаче по-добър резултат с по-малко хора, все пак трябва да има качествена промяна в работата на отделното предприятие. "Очевидно имаме реално подобрене на всяко предприятие на микрониво", каза Богданов. Според него поне три са възможните причини за по-високи резултати при по-ниска заетост - подобряването на мениджмънта, повече инвестиции и повишение на квалификацията на заетия персонал.

А земеделците?

Селското стопанство е най-нископроизводителният сектор според предварителните данни на НСИ. В него се произвеждат 3.2 лева добавена стойност на отработен час през второто тримесечие на 2012 г. Тези стойности са в пъти по-високи в промишлеността – 15.3 лева, и в услугите – 11.5 лева.

Според Лъчезар Богданов обаче реалната производителност в аграрния сектор е по-висока. По-думите му за голяма част от регистрираните като земеделски стопани това не е основно занимание. Те увеличават бройката на работещите в

сектора и така изкривяват данните. "Голяма част от добавената стойност в сектора се създава от големите стопанства. Но те няма как да бъдат отделени от останалата част от земеделците", смята икономистът.

✓ Ново оръжие за лов на инвеститори

http://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/bulgaria/2012/09/09/1902894_novo_orujie_za_lov_na_investitori/

България иска да привлече повече инвеститори, а напоследък често губи състезанието, защото съседни държави като Сърбия, Румъния и Турция предлагат щедри субсидии на мултинационалните корпорации. Оръжието на страната в тази надпревара ще са новите стимули, залегнали в Закона за насърчаване на инвестициите, които кабинетът одобри на последното си заседание. Инициатори на промените са и икономическото министерство и Българската агенция за инвестиции (БАИ), която още миналото лято изготви доклад за причините, поради които страната ни често е подминавана от големите чуждестранни инвеститори за сметка на съседните държави. Според изпълнителния директор на БАИ Борислав Стефанов основна причина за избора на инвеститорите са държавните стимули и облекчения, предоставяни от тези страни. Така, въпреки че компаниите посочват, че ценят стабилността и благоприятната данъчна среда в България, те признават, че им е по-изгодно да разкриват производствата си в държави като Сърбия или Турция.

Осигурена преференция

Именно с надежда да промени това правителството предвижда да възстановява осигурителните плащания, направени от инвеститори клас А (инвестиции над 20 млн. лв.) и клас Б (инвестиции над 10 млн. лв.), за новоразкритите от тях работни места, но само за високотехнологични производства и за компании, които стъпват в райони с голяма безработица. Срокът на облекчението ще е 2 години и така разходите за труд на компаниите ще спаднат с 18%. "Това облекчение за инвеститорите няма да има негативен ефект върху бюджета", коментира наскоро министърът на икономиката Делян Добрев. По думите му са направени нужните изчисления, които показват, че държавният бюджет дори ще бъде на плюс от промяната. "Въпреки че ще връщаме 18% осигуровки на работодателя, условията са той да гарантира 5 години заетост. Така, като калкулираме спестените средства за обезщетения и плащането на осигуровки от държавата за безработица и прибавим към тях корпоративния данък и данъка върху доходите на физическите лица, които инвеститорът ще плаща в този период, сметката излиза в полза на бюджета", заяви Добрев.

Вече пробвано

Заедно с тази промяна се запазват и сега действащите стимули – държавата да строи за собствена сметка довеждаща инфраструктура до новопостроените производствени мощности или да продава без търг земя на компании с големи проекти (които са получили сертификат за инвеститори клас А и клас Б). В момента фирмите получават сертификат за инвеститор клас А, ако вложат в придобиването на дълготрайни активи поне 20 млн. лв., а при 10 млн. получават сертификат за инвеститор клас Б. Двата прага падат съответно на 7 и 3.5 млн. лв., ако инвестицията е в райони с висока безработица.

Допълнението в тази област е, че се въвежда нов критерий за сертифициране, който е свързан с броя на създадените нови работни места. Така ще могат да се насърчават и проекти в сектора на услугите. Това ще е коз в битката за аутсорсинг проекти, при които размерът на инвестицията не е висок, но генерираната заетост е значима.

✓ Все по-близо до рецесията

http://www.capital.bg/biznes/finansi/2012/09/09/1902872_vse_po-blizo_do_recesiiata/

Евروزоната изпада в рецесия. Макар официално данните за икономиката за периода юли - септември да излязат след около два месеца, някои текущи данни за тримесечието показват влошаване. В същото време Европейската централна банка промени прогнозите си за икономиката на валутния съюз през тази година - тя очаква вече по-голямо свиване.

Рецесията неизбежна

Съставният PMI (Purchasing Managers' Index) индекс на еврозоната, който се изготвя на базата на проучване сред мениджъри в сферата на услугите и производството, спада до 46.3 пункта. Показателят е по-лош от обявените преди седмица предварителни данни за 46.6 пункта. През юли съставният PMI беше 46.5, а индексът трайно остава под нивото от 50 пункта, разделящо свиването от растежа. Понижение отчита и индексът, който следи сектора на услугите в региона - той пада до 47.2 от 47.9 пункта през юли. Този показател също е ревизиран надолу спрямо обявените по-рано предварителни данни (47.5). Намаляват и новооткритите бизнеси, а фирмите от сектора на услугите понижават цените за девети пореден месец и съкращават работни места. Данните показват, че стагнацията и свиването на растежа, които започнаха в периферията на еврозоната, все повече започват да се отразяват и на Германия, най-голямата и силна икономика в региона. "Ревизираните данни за августовския PMI идват като поредното доказателство, че икономиката на еврозоната е на път да изпадне в рецесия през третото тримесечие", заяви Роб Добсън, старши икономист в Markit, чийто екип изготвя проучването. "Но основният проблем са увеличаващите се признаци на слабост, идващи от страна на Германия, държавата, на която другите гледаха като стълб, подкрепящ растежа в региона на единната валута."

И Германия започна да буксува

PMI в Германия за август спадна до 47.0 - ниво, на което се е намирал за последно през юни 2009 г., когато еврозоната беше в средата на най-тежката рецесия от Втората световна война насам. Преди дни бяха публикувани и други данни, показващи, че експортните поръчки към германските предприятия са на най-ниското си ниво от три години насам. Според анкета на Reuters, публикувана миналия месец, анализаторите очакват икономиката на еврозоната да се свие с 0.2% през третото тримесечие на тази година, но според Добсън последните данни предполагат много по-сериозен спад - от порядъка на 0.5-0.6%. Официалните данни за икономиката на еврозоната показват свиване с 0.2% през трите месеца до юни, като второ тримесечие на свиване ще означава и официално навлизане в рецесия.

ЕЦБ става песимист

Рецесията, в която почти сигурно ще влезе еврозоната, накара и ЕЦБ да преразгледа надолу икономическата прогноза за валутния съюз и да повиши оценката за инфлацията. Финансовата институция във Франкфурт вече очаква еврозоната да се изправи пред дълбока рецесия тази година, отбелязва ДПА. Вместо лек икономически спад от 0.1 на сто, както беше прогнозирана през юни, сега банката предвижда брутния вътрешен продукт (БВП) на региона да се свие с 0.4 на сто тази година, след което да нарасне с 0.5 на сто през 2013 г. (спрямо 1% прогноза през юни). ЕЦБ залага на инфлация от 2.5% тази година и 1.9 на сто догодина. През юни институцията прогнозира съответно обезценка от 2.4 процента за тази и 16% за догодина.

Ключова седмица

Започващата седмица ще е ключова за еврозоната в каква посока може да се развие дълговата криза, посочва Reuters. В сряда германският конституционен съд ще се произнесе за законосъобразността на временния спасителен фонд за еврозоната (ESM). Европейската комисия пък ще разкрие подробности около плановете за европейския банков съюз. На политическия фронт най-горещо ще е в Холандия, където се провеждат избори. В петък европейските финансови министри ще се съберат в Кипър, за да изгледят различията около общата европейска банкова регулация, допълнителната помощ за Испания и удължаването на срока на спасителния пакет за Гърция. И макар решение за двете държави да не се очаква до октомври, решението на германския съд се очаква с нетърпение. Според проучване на Reuters сред 20 юридически експерти той ще обяви ESM за конституционен, което ще даде право на Германия да одобрява помощ за закъсали държави. Обратно решение обаче би блокирало процеса по овладяване на дълговата криза, което ще се отрази негативно върху пазарите и еврото.

Вестник Труд

✓ Усвоили сме само 12% от европарите

<http://www.trud.bg/Article.asp?ArticleId=1536241>

467,14 млн. лв. Толкова е получила България от еврофондовете от началото на годината до средата на август по данни на Министерството на финансите. Сумата е едва 12% от заложените в бюджета за тази година 3,8 млрд. лв., които трябва да бъдат изплатени от Брюксел по 7-те оперативни програми. Изпратени са искания за възстановяване на още около 404 млн. лв., с което процентът ще се вдигне до 23.

В края на миналата година министърът по управление на средствата от ЕС Томислав Дончев заяви, че усвояването на 3,8-те млрд. лв. е напълно реалистично. Достигането на сумата за следващите 4 месеца обаче към момента изглежда, меко казано, доста трудна задача.

Изоставането все още не означава, че може да бъдат загубени средства. Според предварителните разчети по-големи приходи са предвидени през второто шестмесечие. Освен това, за да не се стигне до загуба на пари заради правилото, че средствата се усвояват до 2 години, след като са договорени, трябва да бъдат усвоени около 1,6 млрд. лв. Плащанията досега се движели близо до предварителните прогнози.

Ако обаче изоставането от 3,8-те млрд. лв. не бъде наваксано, ще постави под напрежение системата през 2013 г. Тогава трябва да бъдат платени двойно повече пари. В същото време ще трябва да се подготвят оперативните програми за следващия програмен период от 2014 г. до 2020 г.

Отличници и изостанали

По голямата програма "Регионално развитие" не е усвоен нито лев от януари до края на юли. И преди по нея се задържаха плащания заради проверки на одобрените проекти. Сега от министерството на регионалното развитие, което управлява програмата, обясниха, че към 3 септември вече имат възстановени 139 млн. лв. Не обясниха обаче на какво се дължи нулевият резултат до края на юли.

Изостават плащанията и по програмата за бизнеса "Конкурентоспособност". По нея са възстановени по-малко от 50 млн. лв. - 12,5% от задължителната сума за годината.

Най-много средства от ЕС тази година са постъпили по сметките на оперативна програма "Транспорт" - около 152 млн. лв., или 38% от предвиденото. По "Техническа помощ" възстановените пари са 39%, или 4 млн. лв. Това я нарежда в челото по дял на усвоените пари. Тя обаче е с малък бюджет и е насочена към администрацията. 35% са плащанията от Брюксел по оперативна програма "Околна среда", която обаче изоставя с плащанията към общините.

Суха статистика

Засага усвояването на европарите се измерва основно в процентите договорени, платени и възстановени пари. Както и в километри пътища, водопроводи и канализация, брой обучени безработни или служители на администрацията. Все още обаче няма яснота кой вид инвестиция има най-голям ефект върху качеството на живот в страната. Няма и система, която да показва как евросредствата се отразяват на стандарта на живот, на икономиката, на нивото на безработицата.

До края на годината се очаква да заработи система, която следи ефекта от инвестираните пари. По думите на Дончев тя ще дава информация за положението на всеки два месеца. Данните обаче ще са на макрониво. За да може да се измери как се отразяват европарите на всяка община, трябва да се промени начинът на правене на националната статистика. Тя трябва да дава данни и за общините. Това вероятно ще стане факт след 2014 г.

Бюджетът за ВиК и пътища свърши

За разлика от усвояването България се справя значително по-добре с договарянето на европарите. От 2007 г. досега са разпределени 84,27% от общо 15,6 млрд. Данните са от Информационната система за наблюдение на еврофондовете и са към 10 август.

Шампиони по договаряне са инфраструктурните програми “Транспорт” и “Околна среда”. Почти целият им бюджет е вече разпределен, въпреки че крайният срок изтича в края на 2013 г. Очаква се и по двете програми скоро да бъдат договорени повече пари от определения предварително бюджет. Това вече е факт за средствата за жп и пътна инфраструктура по “Транспорт”, както и за ВиК мрежи, пречиствателни станции и биоразнообразие по “Околна среда”. На опашката по договаряне е програмата “Конкурентоспособност”. Тя от години върви бавно заради бюрокрацията и трудното осигуряване на съфинансиране от фирмите в кризата.

След като години наред беше на последно място по усвояване, “Транспорт” вече оглавява временното подреждане и при плащанията. Досега по проектите са дадени 35% от бюджета, или 1,37 млрд. лв.

Въпреки че е на второ място по процент договорени пари, програмата за екология е на опашката по дял на плащанията. От 3,5 млрд. лв. по нея за пет години са платени 13,39%, или 471,6 млн. лв. Според министър Томислав Дончев засега няма риск от загуба на средства. Въпреки това вече беше разрешено 150 млн. лв. от парите за ВиК да бъдат пренасочени към мерки за подобряване на чистота на въздуха.

На предпоследно място по процент плащания е програмата “Развитие на човешките ресурси”.

Фермерите взеха над 1 млрд. евро

Над 1 млрд. евро вече са разплатени на фермерите и предприемачите в селата по най-голямата европрограма - “Развитие на селските райони”. Това съобщиха за “Труд” от министерство на земеделието. Изплатените субсидии по проекти са 32,5% от бюджета на програмата, който е 3,2 млрд. евро. Данните са към 1 август т.г.

70% от европарите по програмата вече са договорени, добавиха от ведомството. При изразходването на парите от еврофондовете важи правилото, че субсидиите за дадена година трябва да се разплатят на фермерите до 2 години по-късно. Така 432-те млн. евро за 2010 г. трябва да бъдат дадени на земеделците до Нова година. В противен случай неусвоената част от тях ще бъде загубена.

Преди време министърът по управление на средствата от ЕС Томислав Дончев обясни, че съществува риск част от парите да не се усвоят и се търсели варианти това да не се случи. Същият проблем имаше и миналата година, когато страната можеше да загуби 335 млн. лв. 237 млн. лв. от тях бяха спасени, след като бяха пренасочени към гаранционен фонд за кредитиране на фермерски кредити.

За да не се стигне до това и тази година, от министерството на земеделието са задействали екшън план. Целта е загубите по програмата да бъдат минимални или въобще да не се допуснат. От 1 август т.г. вече са съкратени сроковете за одобряване и плащане на проекти по 8 мерки. По-бързо се отпускат и авансовите средства.

През юни Брюксел позволи прехвърлянето на 600 млн. лв. по програмата от неатрактивни мерки към такива, към които има голям интерес. Средствата за тях бяха изчерпани още през 2009 г. и много проекти останаха без финансиране.

По другата програма, управлявана от земеделското министерство - “Рибарство”, са договорени 55,2% от общо 212 млн. лв. Това показва статистиката към 31 август, съобщиха за “Труд” от Изпълнителната агенция по рибарство и аквакултури. Изплатени са 32 млн. лв за аквапроекти. В края на 2011 г. страната ни загуби 4 млн. евро по програмата.

Най-бедният район взема най-малко

От 2007 г. досега най-бедният район в България - Северозападният, е привлякъл най-малко средства от еврофондовете, показва статистиката към края на август. Областите Видин, Лом, Монтана и Враца са успели да спечелят 797,5 млн. лв. от оперативните програми.

Пет пъти повече евросредства - 4,39 млрд. лв., са договорени в Югозападна България, в която влиза и София, а в нея са почти всички държавни институции, които усвояват европари. В тази част на България досега са отишли почти 30% от парите от еврофондовете. Само Столичната община е спечелила европроекти за 654 млн. лв. На второ място по привлечени евросредства е Югоизточният район, в който е Бургас - 2,36 млрд. лв. Следва го Южният централен район с център Пловдив, където са спечелени европроекти за 2,3 млрд. лв.

Предвижда се след 2014 г. към оперативните програми да има списък с проекти, запазени за слабо развитите райони.

Брюксел пуска средства срещу реформи

Двайсетина закона, стратегии и планове трябва да напише правителството като условие за отпускане на пари от еврофондовете след 2014 г. Планът вече беше приет от кабинета, като има много задачи в областта на екологията, пазара на труда и здравеопазването.

Списъкът включва документи като стратегия за мобилността на работната сила, разработването на национална здравна стратегия и на нов механизъм за определяне на цените на водата според потреблението.

Крайният срок за приемането на документите, които да гарантират реформите и политиките в различните сектори, е 31 декември 2016 г. Ако в някоя от областите той не бъде спазен, Брюксел ще спре финансирането за нея.

Правителственият план предвижда повечето ангажименти да бъдат изпълнени до края на 2013 г. Някои все пак ще останат за след началото на новия програмен период.

Преговорите за бюджета на ЕС все още продължават и няма яснота колко средства би получила България за времето от 2014 до 2020 г. За периода от 2007 г. до 2013 г. страната разполага с 15,6 млрд. лв. по седемте оперативни програми заедно с националното съфинансиране. Програмата максимум за следващия период е увеличение на средствата с 15-20%, а минимумът - запазване на същия бюджет. Всичко зависи от това колко пари ще усвои България и дали ще се приеме предложението парите от еврофондовете да са равни на 2,5% от БВП на страната. Но ако се приеме предложението за допълнителен таван, парите за България може да намалеят.

✓ **И сега... доходите**

http://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/bulgaria/2012/09/05/1901628_i_sega_dohodite/

Ако при увеличението на пенсиите и заплатите можеха да бъдат рязани лентички, премиерът [Бойко Борисов](#) вече щеше да е заредил джобовете си с километри триколовни панделки.

След като от началото на годината министърът на финансите Симеон Дянков заговори за бъдещото увеличение на доходите, към него постепенно се присъединиха премиерът Борисов, министърът на труда и социалната политика Тотю Младенов и дори министърът на вътрешните работи Цветан Цветанов. Включването на последния не беше в частта за заплатите в системата на МВР, а за цялостната политика на правителството. "С втори мандат с тази програма, която правим за финансовия програмен период 2014-2020 в България, съм сигурен, че ще се случат чудеса", министърът беше цитиран от "Фокус". По нататък Цветанов обяснява, че увеличаването на доходите на хората е най-важната тема на разговор с премиера [Бойко Борисов](#).

Думите на Цветанов, който доскоро беше шеф на предизборния щаб на [ГЕРБ](#), а в момента прави кастинг на бъдещите кандидат-депутати, могат да бъдат приети като дестилата на намеренията на управляващите за следващата година - обещания за още по-големи инфраструктури успехи и всякакви приказки за увеличение на заплати и пенсии.

Зад иначе прозаичната предизборна стратегия стоят няколко обективни икономически показателя. Но по-важната е сериозното пренастройване на общественото мнение, което одобрява магистралите, но смята доходите за по-важни. Проблемът за [ГЕРБ](#) обаче е, че в областта на доходите рязането на лентички не помага особено.

Обективно погледнато

Министърът на финансите Симеон Дянков обяснява бъдещото увеличение на доходите със стабилизирането на финансите на страната. Дянков започна уверено да говори за увеличение на пенсии и заплати едва в края на април. Тогава вече беше ясно, че в скоро време Европейската комисия ще изкара България от процедурата по свръхдефицит, в която страната влезе две години по-рано. Малко по-късно финансовият министър се похвали с данните, че през април бюджетът е бил почти балансиран за пръв път от началото на кризата. По неговите думи фискалното подобрене се дължи основно на по-добро изпълнение на приходите и най-вече на по-високите постъпления от косвени данъци. "Вече идва времето на увеличението им", каза преди месец Дянков за пенсиите и заплатите. Министърът на финансите предлага пенсиите да нараснат с минимум 7.3%, колкото била натрупаната инфлация от юли 2009 г., като щяло да се търси възможност за увеличението им със 7.6%, колкото пък било поскъпването на т.нар. малка кошница. "Тоест хората ще са много по-добре от гледна точка на пари, отколкото са били юли 2009", допълва той.

Издаванията за увеличаването на заплатите в публичния сектор са по-ограничени. Дянков говори за нарастване на заплащането на учителите с около 30 лв., за което щели да бъдат отделени 70-80 млн. лева годишно. За другия най-голям сектор, чиито доходи се контролират от правителството - отбрана и сигурност, финансовият министър твърди, че увеличение на доходите може да има само ако те се откажат от част от привилегиите си - като правото на по-ранно пенсиониране, компенсация при напускане на работа и т.н. Министърът на отбраната Аню Ангелов вече се възпротиви на тези идеи, докато вътрешният министър подозрително мълчи. Като се има предвид, че разходите за персонал на двете ведомства за тази година съставляват малко под 1.550 млрд. лева, дори 10 процентно увеличение ще изисква намирането на допълнителни 150 млн. лв. за следващата година. Само за сравнение - бюджетът на МВР за заплати, осигуровки и други плащания за персонала е нараснал с едва десет милиона през 2012 спрямо 2011 г. При министерството на отбраната - с 6 млн.

Това показва, че дори и изискванията на синдикатите в МВР за 25% увеличение да не бъдат удовлетворени и заплатите да нараснат по-малко, говорим за значителна сума. При условие че и другите ведомства ще очакват подобно увеличение заедно с това на пенсиите, общата сума може да се окаже доста над 600 млн. лева и да достигне близо 1 процент от БВП.

Част от увеличението на пенсиите ще бъде покрито от увеличението на минималните осигурителни прагове. Според Тотю Младенов това доведе до около 30 млн. допълнителни приходи в НОИ за следващата година. 7.3% увеличение на пенсиите обаче ще струва близо 520 млн. лв., които трябва да бъдат покрити отнякъде. Миналата седмица Тотю Младенов коментира пред "Нова телевизия", че "по-добрата дисциплина в Националния осигурителен институт ни дава възможност да увеличим и пенсиите догодина". Предварителният отчет на НОИ обаче показва 24 млн. неизпълнение на приходите спрямо плана за първото полугодие на тази година. Но без рязко подобрене на събираемостта на социалните вноски и нарастване на доходите дупката може да се покрие само с увеличаване на дефицита. Нещо, което удобно се връзва с обявения тази седмица отказ от преследване на целта за скорошно влизане в еврозоната.

"Със сигурност увеличението на доходите няма да е за сметка на финансовата стабилност, а въз основа на нея", твърди пред "Капитал" Димитър Главчев, зам.-председател на парламентарната група на [ГЕРБ](#) и зам.-председател на комисията по бюджет и финанси. "Основание ни дават резултатите от изпълнението на консолидираната фискална програма за първата половина на годината, които показват излишък. За сравнение - тройната коалиция обеща да повиши доходите, когато вече бюджетът беше на дефицит", казва той.

Високопоставен експерт от Министерството на финансите от времето на тройната коалиция твърди, че заплатите в публичния сектор лесно ще се повишат. Според него с последните промени в заплащането и отпадането на класа за прослужено време правителството си осигури икономии. На практика сега се получава минимално понижение на доходите, което от януари 2013 г. ще се повиши, но всъщност ще върне равнището им. "Това повишение няма да бъде усетено от чиновниците, но за останалата част от обществото може и да сработи като PR ход."

Бившият зам.-министър на финансите Любомир Дацов смята, че ако увеличението на доходите е предизборно, без да е съпроводено от стратегия за управление и икономически растеж, ще доведе само до натиск върху частния сектор също за увеличение на заплатите. "При тази ниска заетост това би увеличило още безработицата", смята той.

Очевидно Министерството на финансите мисли и политически подходяща стратегия за увеличаване на доходите - големи заявки, но по-скромни увеличения. При чиновниците - с фиктивно нарастване на заплатите, докато при пенсионери - с лека манипулация на данните. Обещаното увеличение със 7.3% няма как да покрие натрупаната инфлация от юли 2009 г., която до края на годината, по всичко изглежда, ще е над 10%. Източници от Министерството на финансите пък споделиха с "Капитал", че реалното нарастване на доходите на пенсионерите вероятно ще бъде с между 5 и 6%.

И социологически погледнато

в последните няколко месеца има по-скоро странен тренд. В последното мащабно проучване на общественото мнение на Институт "Отворено общество" (от май) отбелязва логично спадане след три години на власт на рейтинга на [Бойко Борисов](#). По-странното е, че в същото време одобрението за управлението на Сергей Станишев отбелязва трайно подобрение. И това на фона на не много успешната настояща политика от страна на БСП (ако изключим подписката за референдум за строежа на АЕЦ "Белене").

Тази "носталгия" се свързва с все по-негативната оценка на общата икономическа ситуация. В момента вече 50% от анкетираните смятат, че тя се влошава, а едва 22% поддържат мнението, че през следващата година тя ще се подобри - това не само е най-ниският резултат от началото на управлението на [ГЕРБ](#), но и представлява ясна тенденция.

Проучването на Институт "Отворено общество" показва, че "най-значимо нараства във времето тревожността за работните места и заплащането на труда, както и за икономическия растеж като цяло". От отговорите на анкетираните се вижда, че заетостта спада устойчиво - от 62% през май 2009 на 49% през май 2012 г.

Пренасочването на вниманието към проблема с доходите и заетостта става за сметка на очакването на реформи в здравеопазването, образованието и социалната политика. Интересът към реформи в областта на инфраструктурата е спаднал почти тройно за една година.

Тази промяна в обществените нагласи явно вече се е отразила и в "личната социология" на премиера Борисов. Оттук насетне вече ще се говори много повече за доходи и заетост, по-малко за магистрали, а още по-малко за необходимостта от качествена промяна в образователната система.

Доходи за гласове

Предходното управление на БСП – НДСВ - ДПС също стигна до подобни изводи и в последната година на мандата си се хвърли да повишава доходите - на пенсионерите на два пъти с по 10% и не толкова явно и мащабно на държавните служители.

"Ефектът на подобни административни увеличения [на настоящото правителство - бел. ред.] на административните доходи ще бъде точно такъв, както миналия път" категоричен е Георги Ганев, програмен директор в Центъра за либерални стратегии. На подобно мнение е и икономистът от "Отворено общество" Боян Захариев, който иначе стои на доста по-различни идеологически позиции от Ганев: "Предизборното увеличение на доходите никога не носи дивидентите, които се очакват от него. Избирателите не са чак толкова наивни."

Обясненията за това са много. Едното е, че избирателите усещат кога жестовите на правителството са предизборни и кога става въпрос за систематична политика за повишаване на доходите, обяснява Захариев. "Тя е необходима, особено в публичния сектор, но не може да става на спорадичен принцип." Другото е, че правителството така или иначе контролира или може да влияе върху доходите на ограничен кръг лица. Общото увеличение на заплатите и пенсията може да дойде от инвестиции и икономически растеж. Основа за това са чуждестранните инвеститори, тъй като възможностите на българските са доста ограничени. Но при условие че една трета от немските фирми, инвестирани у нас, смятат, че идването им у нас е грешка, това очевидно трудно може да стане по този начин.

Да се говори за увеличаване на доходите безспорно е хубаво и смислено. Това обаче може да стане само след систематични усилия за реформиране на цялата държава - от съдебната система, през образованието до здравеопазването и създаването на работещи институции, които гарантират, че правилата важат за всички. Чак тогава може да има такава среда за правене на бизнес, която да позволи, от една страна, на българските предприемачи да реализират потенциала си, а от друга, да дойдат чужди инвестиции. Всички други усилия за увеличаване на доходите са обречени да отлетят в небето като много надути предизборни балони.

По темата работи Екип на "Капитал"

✓ Икономическата криза превърна социалната сигурност в основна ценност за младото поколение

Политологът Иван Кръстев пред "Капитал"

http://www.capital.bg/biznes/vunshni_analizi/2012/09/05/1901531_ikonomicheskata_krizha_prevurna_socialnata_sigurnost_v/

В Испания и Гърция повече от половината младежи не могат да си намерят работа. В България мнозина мислят за емиграция. А според последния Евробарометър, 60% от европейците смятат, че децата им ще живеят по-зле от тях. Откъде идва този песимизъм? Какъв е ефектът на кризата върху младите в Европа?

В последните години на социализма съветският документален филм "Лесно ли е да си млад" се превърна в политически хит. Той разказваше историята на едно предадено поколение, лишено от идеали и илюзии. Поколение, което презираше учителите си, съжаляваше родителите си и си представяше щастието като изкачване до върха на наркотичната игла. Днес, 25 години по-късно, младите отново са натикани в ъгъла.

Никога не е лесно да си млад. А и всяко поколение има повече от едно лице. Днес младите много често слушат една и съща музика, но шансовете им да реализират плановете си за живота са много различни. Социалното неравенство в рамките на това поколение ще е по-голямо в сравнение с поколението на родителите им. Никога преди не е било толкова лесно да станеш милионер на 30 години, но и никога не е било толкова обидно да не си милионер на тази възраст.

Няма друго поколение, за което е било толкова лесно да слуша музиката, която иска, да гледа филмите, които иска, и да говори с приятелите си по всяко време, но в същото време никога пропастта между успех и провал не е била толкова дълбока. Младите са големите губещи от сегашната финансова криза в Европа, първо, защото за разлика от други части на света Европа е застаряващ континент, и второ, защото подобно на старите в началото на XIX век, младите днес губят ролята си на най-важното поколение. Те губят усещането, че разбират света, в който живеят. Защото светът наистина се променя.

Днес е много трудно едновременно да отговориш и на въпроса какво работиш, и на въпросите къде работиш и колко получаващ. Защото тези, които имат професия, работят през цялото време, а тези, които нямат професия, работят на няколко места едновременно. В рамките на младото поколение думата заплата е изгубила смисъла си, както и думата осигуровка. Но безработицата не е единственият и даже не е главният проблем за най-младите. Един от най-разрушителните ефекти на кризата е, че съкращаването на публичните разходи води до увеличаване на цената на образованието, без това да значи подобряване на неговото качество. Във Великобритания университетските такси се увеличиха 2-3 пъти. Ако се вгледате в социалния профил на младежите, които "окупират Уолстрийт", ще видите много младежи от престижни университети, които не вярват, че ще могат да върнат студентските си заеми.

В страни като Италия един от ефектите на кризата е, че младите се видяха принудени да се върнат да живеят при родителите си. А това често се възприема като лично поражение. Или с други думи, кризата накара младите да видят с други очи света, който идва.

Но кризата е белязана от ръст на политическата активност на младите?

Вярно е, че кризата политизира част от младото поколение. Днес повече от преди можете да видите млади политически активисти на улиците на големите градове, макар че не виждате повече млади хора пред изборните урни. Анализът на ефекта от политиката на бюджетни съкращения в периода 1919 - 2009 г. показва, че съкращаването на социалните разходи не променя драматично начина, по който хората гласуват, но води до политическа и социална дестабилизация и се увеличава опасността от политическо насилие. В този смисъл не е изненада, че когато трябва да направят своя политически избор, младите са по-склонни да подкрепят радикални партии както вляво, така и вдясно. Коментаторите обичат да сравняват сегашните протести на младите с тези от 1968 г., но тогава младите излязоха на улицата, за да кажат, че не искат да живеят като своите родители, а днес младите са на улицата, за да се борят за правото да живеят като своите родители. Парадоксът на кризата е, че тя превърна социалната сигурност в основна ценност за младото поколение. Днес младите са вторачени в това, което могат да загубят, и не вярват на обещанията за това, което могат да спечелят от разрушаването на социалната държава.

Това особено ясно личи в едно изследване на две поколения в бивша Югославия - тези, които са били на 20 години, когато Югославия се разпадна през 1991 г., и тези, които са на 20 години днес. Това, което ме поразя в резултатите, е, че младите завидват на родителите си и мечтат им е не да имат свой бизнес, а да имат макар и лошо платена, но сигурна държавна служба. За една голяма част от най-младите капитализмът се възприема като опасност, а не като възможност.

Значи ли това поява на антикапиталистическо поколение? Тези дни се навършва една година от бунтовете в Лондон, може ли да очакваме младежки бунт срещу пазара?

Една голяма част от новите млади изпитват разочарование от капитализма и гледат на сегашното общество като на несправедливо. Но това не е ново. Навярно сегашното поколение е по-малко антикапиталистическо от предшествениците си, защото за разлика от предишни поколения, които са се опълчвали срещу капитализма, това, което липсва, е политическа алтернатива на статуквото. Младите не вярват, че държавата може да компенсира залитанията на пазара. По своята нагласа новото поколение е либертарианско, като левите либертарианци отхвърлят държавата, защото е прекалено полицейска, а десните, защото все иска да преразпределя. Но в същото време в това поколение има много силно желание за общност и това обяснява силния национализъм на част от него. Новите социални медии са важен фактор в естествения начин, по който това поколение успява да съчетае култа си към индивидуализма и индивидуалната свобода и желанието си да бъде част от общност.

Какво е справедливо общество за младите

Днес много се говори за ръста на неравенството през последните 30 години. Но това, което е по-обезпокояващо, е спадът на социалната мобилност. Днес в Западна Европа вероятността дете от бедно семейство да стане част от средната класа е по-малък, отколкото преди 30 години. Това е една от причините младите да търсят не просто работа и по-високи доходи, но и социално признание извън страната си.

Това, което поразява в лондонските бунтове, беше, че те приличаха на колективно пазаруване с отложено плащане. Това бяха бунтове на потребители, които просто отидоха и си взеха от магазините това, което не могат да си купят.

Моето лично очакване е, че ако през XIX век дебатът за справедливостта беше фокусиран върху отношенията между труда и капитала и ако през XX век - върху образованието и възможността за равен старт, през новия век проблемът за справедливостта на обществото ще се съсредоточи върху здравеопазването. Това, което все повече отделя богати и бедни, е кога умират и как преживяват последното десетилетие на живота си.

А защо младите нямат политическа програма и не търсят политическо представителство? При протестите срещу промените в Закона за горите например в един момент те просто блокираха "Орлов мост" в София, но много

внимаваха да не бъдат пришити към някоя партия. Какъв е проблемът на младите с демокрацията?

Днес за разлика от преди 40 години младите са политическо малцинство, което не вярва, че може да наложи волята си през изборителните урни. Младите не са против демокрацията, но те изпитват отвращение от нормалната политика - партии, парламенти. Младите виждат повече смисъл в това да излязат на улицата или да търсят правата си в съда, отколкото да гласуват. Това, което демокрацията им позволява, е да не допуснат неща като унищожаването на природата например. Техният политически опит е придобит главно в интернет и затова те са едновременно носители на радикален егалитаризъм (във форумите всички мнения са равни) и в същото време изпитват недоверие към институциите.

Какво се е променило в начина, по който мислим бъдещето?

Край на ХХ век, векът на идеологиите, изигра ролята на преврат срещу ролята на бъдещето в политическия живот. В рамките на социализма настоящето е просто преддверие: то няма собствено значение. В рамките на марксизма настоящето е само път към бъдещето. Всичко, което се прави днес, се оправдава с това, което ще се случи утре. Социализмът не само идеологически, но и икономически живее, загледан в бъдещето. Икономиката на дефицита е икономика на насилственото спестяване. Вие спестявате, защото няма какво да купите с парите си. Край на студената война отне на бъдещето привилегиата да бъде единствената реалност.

Бъдещето престана да бъде проект и стана източник на несигурност. Ние вече не планираме бъдещето - ние се застраховаме срещу изненадите, което то ни е подготвило. Започнахме да мислим за него не като инженери, които искат да го построят, а като застрахователи, които искат да намалят рисковете си. Но детронирането на бъдещето лиши младите от част от символическата им сила. Днес много повече от вчера родителите не живеят заради децата си, а са съсредоточени върху собствения си живот.

И все пак какво определя новото място на младите? Защо те като че ли не са толкова важни? Дали само краят на обърнатите към бъдещето идеологии обяснява това?

Другата голяма промяна е демографската контрареволуция, разтърсила Европа през последните десетилетия. Европа има висока продължителност на живот и ниска раждаемост. Днес, както казах, младите в Европа са малцинство, и то едно малцинство, което губи политическата си сила. След две десетилетия в страни като Германия над една трета от населението ще бъде над 60 години. Политическите последици от демографската криза в Европа е прекрасно показана в романа на Жозе Самараго "Безсмъртие". Самараго разказва историята на една страна, в която смъртта внезапно изчезва. Никой не умира през януари. Никой не умира през февруари, през март и когато всички започват да празнуват победата над смъртта, изведнъж разбират истинското и значение.

Първо църквата се изправя пред факта, че ако няма смърт, няма и възкресение, а значи няма църква и няма морален ред. После застрахователите разбират, че ако няма смърт, те ще банкрутират. После семействата, които се грижат за неизлечимо болните, са изправени пред ужасната дилема какво да правят с близките си, които не умират и не се оправят. Ужасени от перспективата, те организират контрабандна мрежа, за да ги изкарат зад граница, за да умрат там. В края на краищата, премиерът отива при краля и му казва: "Ако не започнем отново да умираме, няма да имаме бъдеще."

В Европа, разбира се, ние още умираме, но истината е, че днес хората все повече се страхуват от старостта, отколкото от смъртта. Свиването на населението прави икономически невъзможно запазването на социалната държава, а много семейства са в невъзможност да се грижат за възрастните хора.

И това определя ефекта на кризата върху младите.

Демографската революция на европейския ХХI в. е контрареволуция срещу младите. Те загубиха политическата си сила, защото не гласуват, и демокрацията работи срещу тях. Политикономията на социалната държава също работи срещу тях. Достатъчно е да видим държавния дълг в огромна част от страните на ЕС, за да разберем, че младите нямат работа, но родителите им вече са похарчили техните пари.

Тоест договорът между поколенията е развален ?

Да, изострянето на конфликта между поколенията ще е една от последиците на кризата. И преодоляването на този конфликт ще е много труден не просто защото интересите на млади и стари са противоположни, но и защото диалогът между аналоговото поколение и дигиталното поколение няма да бъде лесен.

Въпросите зададе Йово НИКОЛОВ